

«MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTIDA O'QITISHNING INTERAKTIV USULLARINI QO'LLASH XUSUSIYATLARI»

Begimbaeva Shahnoza Baxitbaevna

Qoraqalpog'iston respublikasi Qo'ngirov tumani

27-sonli Maktabgacha ta'lim metodisti

Annotatsiya. Maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida interfaol metodlarni qo'llash usullari yoritilgan, va bu metodlar haqida tushunchalar berilgan. Interfaol mashg'ulotlarni tashkil etish yo'llari ko'rsatilgan.

Kalit so'zlar: axborot texnologiyalaridan, interfaol ta'lim, intellektual salohiyat, pedagogik mahorat, Rolli o'yin, "Klasterlar", "Sinkvein".

Bolaning, shubhasiz, birinchi huquqi - bu o'z fikrlarini ifoda etish. Interfaol ta'lim – bu bilish faoliyatining tashkil etishning maxsus shakli bo'lib, ta'lim jarayoni shunday davom etadiki, deyarli barcha tarbiyalanuvchilar bilish jarayonida qatnashadilar, bilgan va o'ylagan narsalarini anglay oladilar va namoyish etadilar. Interfaol texnika harakat va harakat orqali o'rganishga asoslangan. Inson o'z qo'llari bilan bajargan ishini yaxshiroq eslab qoladi va o'zlashtiradi. Maktabgacha yoshdagi bolaning shaxsiyatini rivojlantirishning asosiy sharti bu muloqotdir. Shuning uchun tarbiyachining vazifasi bu- bolalarni bir-biri bilan, kattalar bilan o'zaro hamkorlik, o'zaro ishonch muhitini yaratadigan faoliyatni maxsus tashkil etish. Ushbu muammoni hal etish uchun tarbiyachi interaktiv texnologiyadan foydalanishi mumkin. Interfaol – o'zaro aloqada bo'lish qobiliyatini yoki suhbat tarzida bo'lishini, biror narsa (masalan, kompyuter) yoki kimdir (shaxs) bilan suhbatni anglatadi. Binobarin, interfaol ta'lim, avvalambor, bolalarni o'qitish muhiti, ta'lim muhiti bilan o'zaro aloqasi asosida qurilgan, bu o'zlashtirilgan tajriba tajriba maydoni bo'lib xizmat qiladi. Bu davrda tarbiyachi tarbiyalanuvchiga o'zaro ta'sir o'tkazadi. Tarbiyachining interaktiv shakli metodik tadbirning har bir tinglovchisi va

ishtirokchisiga individual yondashuvni topishga imkon beradi. Interfaol ta'limga asoslangan ta'lim jarayoni shunday tashkil etilganki, deyarli barcha bolalar ta'lim jarayonida qatnashadilar, ular bilgan va o'ylagan narsalarini anglash va aks ettirish imkoniyatiga ega bo'ladilar. O'quv materialini o'zlashtirish jarayonida maktabgacha yoshdagi bolalar ishtirokidagi tadbirlarni amalga oshiradilar, ya'ni bu ishda hamma o'z hissasini qo'shadi, tajriba, bilim va ko'nikmalar almashinuvi mavjud bo'ladi. Bundan tashqari bu do'stona muhitda va bir-birining o'zaro yordami bilan sodir bo'ladi. Interfaol ta'limning maqsadlaridan biri tarbiyalanuvchilarning o'z yutug'ini, intellektual salohiyatini his qilishi ughun qulayqulay ta'lim muhitini yaratishdir. Bu barcha ta'lim samaradorligini oshiradi. Interfaol faoliyat dialogik muloqotni nazarda tutadi, chunki u o'zaro yordam, o'zaro tushunishni o'z ichiga oladi va muammolarni birgalikda hal qilishga jalb qiladi. Interfaol mashg'ulotni tashkil qilish turli shakllarda bo'lishi mumkin. Masalan, individual shakl har bir bola tomonidan berilgan topshiriqni mustaqil yechimini nazarda tutadi; vazifalarni juftlik bilan hal qilishda ishlatiladigan shakl; guruhiy yondashuvda bolalar kichik guruhlarga bo'linadi; agar topshiriq barcha ishtirokchilar tomonidan bir vaqtning o'zida bajarilsa, bu shakl kollektiv yoki frontal deb nomlanadi. Interaktiv ta'limning eng qiyin shakli sayyora deb nomlanadi. Sayyoraviy shaklda ishtirokchi guruhlar umumiy vazifani oladi, masalan, loyihani ishlab chiqish; kichik guruhlarga bo'linadi, ularning har biri o'z loyihasini ishlab chiqadi, so'ngra loyihani o'z go'yasini chiqaradi; shundan so'ng, umumiy loyihani tashkil etadigan eng yaxshi g'oyalar tanlanadi. Tarbiyachining asosiy maqsadi u yoki bu kompyuter dasturini ta'lim va tarbiya jarayonining o'ziga xos sharoitlarini hisobga olgan holda qo'llash, uning mazmunidan har bir bolada aniq xotira, tafakkur, tasavvur, nutqni rivojlantirish uchun foydalaniladi. Aynan pedagogik mahoratga bog'liq holda, ta'lim jarayonini qanday qilib beixtiyor va sezilmasdan jonlantirish, bolalar to'plagan tajribalarni kengaytirish va mustahkamlash mumkin. Kompyuter texnologiyalari va axborot texnologiyalaridan foydalanish, shuningdek, bolalarni o'qishga bo'lgan qiziqishini oshirishga, ularni hamkorlik qilishga o'rgatish va bir-

birlari bilan, tarbiyachilar bilan muloqotning yangi shakllarini o'rgatish, bolalarning yutuqlarini ongli ravishda baholashni shakllantirish, ijobiy tomonlarini saqlab qolish imkonini beradi. MTTning mashg'ulot jarayonida interaktiv texnologiyalardan foydalanishning afzalliklari amaliy tajribalarda shubhasiz tasdiqlangan:

- kompyuter ekranida yoki proeksion ekranda ma'lumotni o'ynoqi tarzda namoyish etish bolalarda katta qiziqish uyg'otadi;

- maktabgacha yoshdagi bolalar uchun tushunarli bo'lgan obrazli ma'lumot turiga ega;

- harakatlar, tovush, animatsiya uzoq vaqt davomida bolaning e'tiborini tortadi;

- bolalarning bilim faolligini rag'batlantiradi;

- trentingni individualizatsiya qilish imkoniyatini beradi;

- kompyuterdagi faoliyati davomida maktabgacha yoshdagi bola o'ziga bo'lgan ishonchni qozonadi;

- kundalik hayotda ko'rinmaydigan hayotiy vazifalarni simulyatsiya qilishga imkon beradi;

Bolalar bilan ishlashda foydalanadigan usullar. Tanishuv.

Maqsadlar: Guruhda ishonch va o'zaro yordam muhitini yaratish. O'z – o'zini tanishtish , begonalar va jamoat oldida so'zlash qo'rquvidan qutilish ko'nikmalarini rivojlantirish.Odatda tanishtirishni amalga oshirayotganda, men bolalardan ularning ismlari haqida hikoya qilishni so'rayman (katta va tayyorlov guruhlari uchun): “- Siz kim va nima uchun shunday nomlangansiz?” yoki “–Bizga o'zingizning ismingiz haqida bilgan hamma narsani aytib bering ?” Barcha bolalar o'zlarini tanishtirgandan so'ng, men bolalardan so'rayman:- Ismingiz tarixini bilish nega muhim? Bundan tashqari,tanishish mavzusi rivojlanmoqda. Bularning hammasi tarbiyachining o'z oldiga qo'ygan maqsadiga bog'liq.Masalan: “Fasllar” mavzusi.

Kirish: Mening ismim. Mening eng yaxshi ko'rgan faslim – bahor va boshqalar. “Aqliy hujum” – uning maqsadi: ma'lum bir mavzu bo'yicha imkon qadar ko'proq g'oyalarni barcha bolalardan ma'lum vaqt ichida dizinfeksiya qilish yo'li

bilan to'plash.

Rolli o'yinning asosiy xususiyati shundaki, tarbiyalanuvchilarga maxsus ishlab chiqilgan murakkab vaziyatda mustaqil harakat qilish imkoniyati beriladi va shu bilan ma'lum tajriba ortiriladi. Masalan: bolalar bugun ob-havo qanday?

Rolli o'yin: -Haqiqatni simulyatsiya qilib bolalarga rollarni tayinlash va ularga "xuddi xaqiqiy" kabi harakat qilish imkoniyatini berish.

Rolli o'yinning maqsadi – bolalarning ma'lum bir ertak, voqea va hokazolarga munosabatini aniqlash, o'yin orqali tajriba ortirish: u tajriba va hissiyotlar orqali o'qitishga yordam berishga harakat qiladi. Ba'zan bolalar o'zlari bo'lgan vaziyatlarni namoish qilishlari mumkin. O'yin davomida materialni o'zlashtirish va mustahkamlash juda oson.

"Klasterlar" – inglizchadan tarjima qilingan (klaster-dasta , cho'tka ma'nosini anglatadi). Klaster – bu mavzu haqida erkin va ochiq fikrlashga yordam beradigan usuldir. Bu fikrlashning chiziqli shakli.

"Klaster" juda oddiy.

- 1.Varoqning o'rtasiga kalit so'z yoki gapni yozing.
- 2.Mavzu bilan bog'liq holda aqlga kelgan so'zlarni va jummalarni yozishni boshlang.
- 3.Fikrlar paydo bo'lganda, aloqalarni o'rnatishni boshlang.
- 4.Belgilangan vaqt ichida aqlga kelgan fikrlarni yozing.

Klasterlash moslashuvchan tuzilma bo'lib u darsning maqsadiga qarab ham guruhda, ham individual ravishda amalga oshirilishi mumkin. Masalan, chana bayrami, Qorbobo, Qishki, Qish, Sovg'alar daraxti, Yangi yil. O'yinda biz uni shunday ishlatishni taklif qilamiz. Kalit so'z tasviri tushirilgan rasm doskaga osib qo'yiladi va bolalar ushbu so'z bilan bog'liq so'zlarni nomlashga taklif qilinadi. Ushbu usulni guruhda ham har bir bola bilan, ham individual ravishda qo'llash mumkin. Unga bir-nechta rasmlar taklif etiladi va ular orasidagi aloqani topadi.

"Sinkvein"

“Sinkvein”- fransuz tilidan tarjima qilindan bo’lib – besh qator.Sinkvein bu – ma’lumotni sintez qilishga oq (qofiyasiz) oyat.

1-qator: Bitta so’z bilan mavzu (odatda ism).

2- qator: Mavzuni ikki so’z bilan tavsifi (ikkita sifat).

3-qator: Ushbu mavzu doirasidagi harakatlarning tavsifi (uchta fe’l yoki kesim).

4- qator : Mavzuga bo’lgan munosabat , hissiyotlar (to’rt so’zli ibora).

5- qator : Mavzuning mohiyatini bitta so’z bilan takrorlash (mavzu sinonim).

Masalan: ONA –mehribon , sevikli , g’amxo’rlik qiladi, ovqatlantiradi.Men onamni yaxsh ko’raman! MTT da shu tarzda foydalanish mumkin.

1-Qator: Bir so’z bilan ob’yekt yoki hodisa.

2- qator : Ushbu buyum nima ekanini tasvirlab bering.

3-qator : Ushbu elementning harakatlari.

4- qator : Ushbu mavzu sizga yoqdimi va qanday qilib ?

5-qator : Ushbu elementning boshqa nomi nima ?

Xulosa qilib shuni aytishimiz mumkunki, bu muloqot qobiliyatlari va ko’nikmalarini rivojlantiradigan, ishtirokchilar o’rtasida hissiy aloqalarni o’rnatishga yordam beradigan, bir qator ta’lim vazifalarining yechimini beradigan interaktiv ta’limdir. Chunki u jamoaviy ishlashni o’rgatadi, tortishuvlikda, kuzatuvlarda o’z nuqtai nazarini himoya qilish qobiliyati, shuningdek, ijodkorlik va tasavvurni rivojlantiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Azarova A. Rolli o’yin usuli. T.: Nutq, 2011y. 352 b.
2. Bolalar bog’chasida ta’lim va tarbiya dasturi bo’yicha ko’rsatmalar. Toshkent, 2005y
3. Imkoniyatli ta’lim. Ijobiy ta’lim bo’yicha axborot-resurs markazi. Toshkent, 2003y.
4. Panfilova A. P. Aqliy hujumlar . Toshkent, 2005y.
- 5.Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish bo’yicha qo’llanma. Toshkent, 2002 y.
6. Yangi maktab: Imkoniyatlar makoni. Markaziy Osiyo ilmiy-amaliy konferensiyasining materiallari. Toshkent, 2006 y. 320 b